

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU KINH THÀNH

Kinh thành cổ Việt Nam

VIETNAM ANCIENT CAPITALS

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2021

MỤC LỤC

<i>Lời tựa</i>	8
BÙI MINH TRÍ Gốm Tống - Trung Quốc trong Hoàng cung Thăng Long	12
ĐỖ TRƯỜNG GIANG, NGUYỄN THỊ HỒNG LÊ, PHẠM THỊ OANH LÊ THỊ YÊN, PHẠM THẢO NGÂN Đồ gốm men trắng thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	70
LÊ THỊ BÌNH Đồ gốm men ngọc thời Lý trong Hoàng cung Thăng Long - Kết quả nghiên cứu năm 2019-2020	100
WONG WAI-YEE, SHARON Những phát hiện khảo cổ học về sản xuất và tiêu thụ gốm sứ ở Quảng Đông và Hồng Kông giai đoạn Tống - Nguyên (thế kỷ 10-14)	136
DAVID BROTHERRSON Đồ sứ Trung Quốc thời Tống ở Angkor	150
ĐẶNG THỊ KHƯƠNG, CAO THỊ HUYỀN Đồ đun nấu thời Đinh - Tiền Lê khu di tích Hoàng thành Thăng Long	162
LẠI VĂN TỚI Di chỉ sản xuất gốm Gò Cây Me - nhận thức mới qua kết quả khai quật năm 2017 - 2018	178
NGÔ VĂN CƯỜNG Gạch chữ Hán thời Lê sơ tại khu di tích Hoàng thành Thăng Long	212
BÙI HỮU NGỌC Ngói hộp lợp bờ nóc mái kiến trúc cung điện thời Lê Trung hưng	234
NGUYỄN THỊ ANH ĐÀO Hiện vật kim loại khu di tích Hoàng thành Thăng Long - Kết quả bảo quản, nghiên cứu và phân loại sơ bộ	252
PHAN THANH HẢI Điện Thái Hòa và Điện Cần Chánh thời Nguyễn nhìn từ góc độ bố trí không gian nghi lễ	278

GẠCH CHỮ HÁN THỜI LÊ SƠ

TẠI KHU DI TÍCH HOÀNG THÀNH THĂNG LONG

NGÔ VĂN CƯỜNG*

* TS., Viện Nghiên cứu Kinh thành

Gạch thời Lê sơ có chữ Hán “Hùng hổ”
雄虎, “Chiêu thắng quân” 昭勝軍
Ảnh: Bùi Minh Trí

Những phát hiện khảo cổ học tại khu di tích Hoàng thành Thăng Long bao gồm khu vực 18 Hoàng Diệu (Khu ABCD) và khu vực xây dựng Nhà Quốc hội (Khu E) đã tìm thấy một quần thể kiến trúc cung điện, lầu gác thời Lý, Trần và nhiều loại hình di tích kiến trúc thời Đại La, Đinh - Tiền Lê, minh chứng lịch sử của Kinh đô Thăng Long qua 1.300 năm.

Đáng lưu ý là tại khu vực này, dấu tích cung điện thời Lê sơ dường như chưa được tìm thấy hoặc chưa được xác định một cách rõ ràng. Tại khu di tích mới tìm thấy dấu tích dòng sông, hồ nước, giếng nước, cống nước thời Lê sơ và nhiều loại hình vật liệu xây dựng các công trình kiến trúc như gạch, ngói lợp mái... Đặc biệt, khu di tích đã tìm thấy hàng ngàn viên gạch các loại gồm gạch vồ và gạch chữ nhật, trong đó có nhiều viên gạch có chữ Hán, cho thấy mật độ xây dựng các công trình kiến trúc xưa trong khu vực này vào thời Lê sơ là rất lớn. Đáng lưu ý là trong thời gian này, sử cũ có ghi chép về các đội quân tham gia xây dựng Kinh đô Thăng Long. Khu di tích đã tìm thấy nhiều loại gạch ghi rõ phiên hiệu của các đội quân như gạch “Võ Kỵ quân”, “Tráng Phong quân”, “Trung Nghĩa quân”, “Huyền Qua quân”, “Thần Hồ” (Bùi Minh Trí, 2016: 202).

Nghiên cứu giải mã chữ Hán khắc ghi trên các loại gạch thời Lê sơ là vấn đề rất thú vị, rất có giá trị nghiên cứu về Kinh đô Thăng Long và đã từng thu hút sự quan tâm của một số nhà nghiên cứu (Đỗ Văn Ninh, 2006; Ngô Thị Lan, 2019). Tuy nhiên, các công trình nghiên cứu trước, chủ yếu mới tiếp cận nghiên cứu một số loại hình di vật tiêu biểu được tìm thấy trong quá trình khai quật, chưa có điều kiện tiếp xúc, nghiên cứu tổng thể, chuyên sâu về toàn bộ các loại hình gạch có chữ Hán thời Lê sơ đào được tại khu di tích. Do đó, công việc nghiên cứu về các loại gạch có chữ Hán thời Lê sơ cần được tiếp tục đầu tư nghiên cứu tổng thể và toàn diện hơn mới có thể góp phần giải mã sâu hơn về lịch sử xây dựng Kinh đô Thăng Long.

Dựa trên kết quả nghiên cứu, phân loại chỉnh lý chi tiết các loại hình gạch khai quật được tại khu di tích Hoàng thành Thăng Long năm 2019-2020, bài viết này sẽ trình bày những kết quả nghiên cứu về các loại gạch có chữ Hán thời Lê sơ ở khu ABCD. Chữ Hán trên gạch triều Lê sơ (1428 - 1527) có nội dung phong phú, đa dạng, vì vậy thông qua việc mô tả kiểu dáng, kỹ thuật sản xuất gạch kết hợp chiết tự, giải thích nội dung của